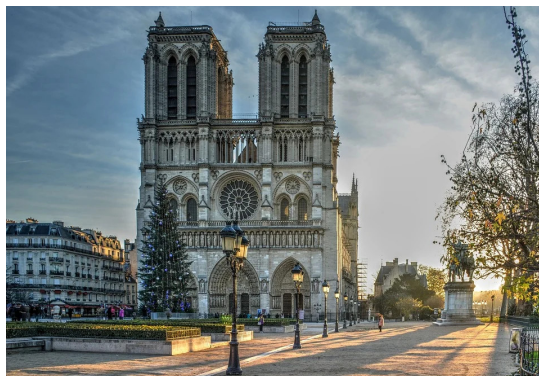

Je osud Notre-Dame v Paríži obrazom kresťanstva v Európe?

Mikuláš Hučko

15. decembra 2021 ✝ Spoločnosť

Zdroj: Pixabay

„Raz moja mama vyhrala cirkevný zájazd do Európy, no namiesto seba poslala mňa, svojho 17-ročného syna, lebo vedela, že chcem vidieť Paríž, že chcem vidieť všetky tie známe miesta, vidieť, kde žil Hemingway, a podobne. Bol som jediný tínedžer v autobuse plnom starších amerických turistov. Raz sme zastali a sprievodca nám povedal, že si ideme pozrieť stredovekú katedrálu. Znudene som vystúpil spolu s ostatnými a pomyslel som si niečo v zmysle: „Ach, ďalší starý kostol.“ No bola to katedrála v Chartres. Keď sme vstúpili dnu, vnútrajšok toho miesta ma úplne uchvátil. V tej chvíli som pocítil, že existuje Boh a volá ma k sebe.“)*

Niektoré dátumy si ľudia pamätajú do konca života. Stáva sa to vtedy, keď sa dozvedia o nezvyčajnej a šokujúcej udalosti a celé roky si presne pamätajú, kde a za akých okolností ich správa zastihla. Tak to bolo napríklad aj v prípade teroristického útoku na Svetové obchodné centrum 11. septembra 2001. Tak to bolo v Československu 21. augusta 1968, keď vojská Varšavskej zmluvy vpadli do krajiny. Pre Francúzov, a pravdepodobne aj pre mnohých katolíkov na celom svete, bol týmto dátumom 15. apríl 2019.

V ten deň bol v Paríži podpálený a zničený jeden z najznámejších chrámov na našej planéte, bazilika Notre-Dame. Na internete sa objavili stovky záberov, na ktorých bolo vidieť, ako mohutnú katedrálu zahalil dym a hasiči sa snažia uhasiť plamene, zatiaľ čo hrdinský kňaz páter Fournier sa vyznamenal tým, že riskoval život, aby zachránil relikvie vo vnútri. Ako v tom čase konštatovali viacerí autori, **nehorela len starobylá katedrála, ale s ňou aj samotná západná civilizácia.**

Zdroj: wikimedia commons

Duchovné centrum Francúzska

Ak by sme mali vybrať objekt, v ktorom je najplnšie obsiahnutá duša Francúzska, nepochybne by sme museli ukázať na Notre-Dame v Paríži. Je považovaný za symbol francúzskej identity.

Je to skvost stredovekej gotickej architektúry, vznešená chvála Bohu a pocta umeleckého génia Božej Matke, na druhej strane je to chrám, ktorého história je neoddeliteľne spätá s históriou Francúzska, a ktorého interiér bol dejiskom mnohých mimoriadnych udalostí. Položenie základného kameňa kostola na ostrove Ile de la Cité na Seine sa uskutočnilo v júni 1163 za prítomnosti pápeža Alexandra III., ktorý prišiel do Francúzska špeciálne na túto príležitosť. Postavenie impozantnej sakrálnej stavby, zvnútra i zvonku plnej zložitých ornamentov, **trvalo viac ako 200 rokov**. Bolo to obdobie, ktoré sa do dejín Európy zapísalo pod názvom „čas katedrál“. Ako napísal poľský básnik Zbigniew Herbert: *„Milióny, milióny ton kameňa. Počas troch storočí, od 11. do 14. storočia, sa vo Francúzsku vykopalo viac tohto materiálu ako v starovekom Egypte, krajine gigantických stavieb. Osemdesiat katedrál a päťsto veľkých kostolov, postavených v tomto období, by spolu tvorilo pohorie, ktoré vyzdvihla ľudská ruka.“*

V zápale Revolúcie

Počas Francúzskej revolúcie 2. novembra 1789 bola katedrála odňatá Cirkvi a 12. júla 1790 znárodnená. Samotná katedrála sa počas Revolúcie stala predmetom veľkého vandalizmu. Boli zničené obrazy, sochy a ploché plastiky. Tam, kde boli obrazy svätých, zavesili portréty nových „hrdinov“: Marata, Robespiera, Saint-Justa. Osobitný akt profanácie sa odohral 10. novembra 1793, keď Národný konvent zrušil katolícku bohoslužbu. V ten deň sa bazilika premenila na Chrám rozumu. V presbytériu bola postavená imitácia Olympu, na vrchole ktorej stála tanečnica parížskej opery Mademoiselle Maillardová ako bohyňa rozumu – v bielych šatách, modrom plášti a červenom klobúku. Keď sa posadila na trón, v chráme zaznela Hymna slobody. O dva týždne neskôr sa bazilika zmenila na sklad vína.

Zdalo sa, že katedrálu stihne rovnaký osud ako mnohé ďalšie kostoly vo Francúzsku, odsúdené na zánik. Zachránil ju názor jedného vedca, ktorý revolucionárom pripomenul, že na mieste Notre-Dame kedysi stál pohanský chrám. Bazilika sa tak stala jednou z dvoch sakrálnych stavieb na ostrove Cité, ktoré prežili Revolúciu. **Zvyšných 15 bolo zbúraných**. Áno, toto je dedičstvo Francúzskej revolúcie, ktorá je vo Francúzsku štátnym sviatkom!

Návrat do gotiky

V roku 1802, keď Napoleon podpísal konkordát so Svätou stolicou, sa katedrála opäť stala majetkom Cirkvi. O dva roky neskôr si v nej Bonaparte v prítomnosti pápeža Pia VII. nasadil na hlavu korunu a vyhlásil sa za francúzskeho cisára. V tom istom roku bola do klenotnice baziliky prenesená jedna z najvzácnejších relikvií kresťanstva – Ježišova trňová koruna, ktorá bola predtým uložená v parížskej Sainte-Chapelle, zničenej a vyrabovanej revolucionármi.

V roku 1831 vydal Victor Hugo svoj slávny román *Chrám Matky Božej v Paríži*. Dielo opisujúce Francúzsko 15. storočia sa rýchlo stalo svetovým bestsellerom. V spisovateľovej vlasti spôsobil renesanciu záujmu o stredoveké dedičstvo krajiny, ktoré elity vychované osvieteniskou filozofiou zanedbávali.

V tomto období parížske úrady vážne uvažovali o možnosti úplného zbúrania katedrály, ktorá bola v stave ruiny. Práve Hugov romantický román tieto zámery zmaril. Do kolektívneho povedomia Francúzov vrátil zdevastovaný chrám. Vďaka nemu vzniklo spoločenské hnutie za obnovu baziliky. Poslancov táto myšlienka presvedčila a prijali zákon o obnove chrámu. K tomu došlo v rokoch 1845 až 1864. Poškodený gotický tvar chrámu bol potom obnovený.

Ďalšia revolúcia opäť priniesla útok na katedrálu. Počas Parížskej komúny v roku 1871 boli v chráme zapálené lavice a stoličky, ale požiar bol rýchlo uhasený a nespôsobil väčšie škody. Bazilika prežila aj dve svetové vojny bez väčšieho poškodenia – okrem menšej udalosti, keď na ňu 11. októbra 1914 spadla bomba z nemeckého lietadla.

Duchovný boj pokračuje

Bazilika Notre-Dame sa stala arénou duchovného boja aj v našom storočí. Vo februári 2013 polonahé aktivistky z organizácie *Femen* obsadili chrám, aby v ňom oslávili odstúpenie Benedikta XVI. Na hrudi a chrbtoch mali namaľované nápisy: „Pápež už nie“, „Žiadni homofóbovia“, „Bye, bye, Benedikt“, „Pápežská hra skončila“ alebo „In gay we trust“.

Svetovú verejnosť však najviac šokoval požiar baziliky v roku 2019. Niektorí komentátori píšu o symbolickom rozmere tejto udalosti: **chrám, ktorý sa staval 200 rokov, zhorel za niekoľko hodín**. Je to ako alegória katolíckej Cirkvi vo Francúzsku, ktorá prekvitala viac ako 1500 rokov, aby sa v rekordne krátkom čase sekularizovala.

Špička ľadovca

To je však len špička ľadovca. Vo Francúzsku každé dva týždne zmizne jedna cirkevná budova – zbúraním, premenou, zničením požiarom alebo zrútením – dve tretiny požiarov týchto objektov sú **spôsobené podpaľáctvom**.

Ani zďaleka nejde o ojedinelú nešťastnú zhodu okolností. Požiaru v Notre-Dame de Paris v roku 2019 predchádzal požiar v katedrále Saint-Alain v Lavaure v juhofrancúzskom Tarne, po ňom nasledovali požiare v katedrálach v Rennes a Nantes v roku 2020. 15. apríla 2021, presne dva roky po požiaru v Notre-Dame v Paríži, ďalší požiar zničil vzácny kostol Saint-Pierre zo 16. storočia v Romilly-la-Puthenaye v Normandii na severe Francúzska...

V priemere každé dva týždne sa vo Francúzsku postaví jedna mešita, zatiaľ čo rovnakým tempom sa zničí jedna cirkevná budova a každý deň sú terčom útoku v priemere viac ako dve kresťanské pamiatky. Dve tretiny týchto incidentov sa týkajú krádeží a zvyšná tretina znesväcovania.

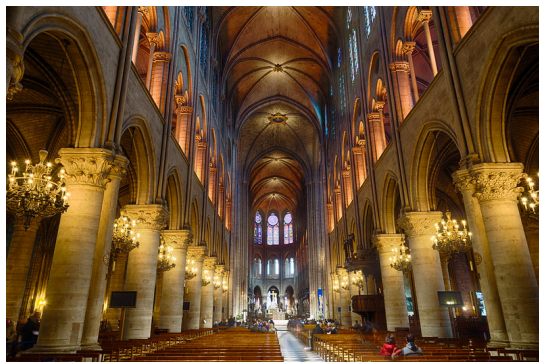
Disneyland v Notre-Dame?

Nová kapitola v histórii baziliky sa začne po dôkladnej obnove, ktorej pôvodným zámerom bolo odstrániť stopy po požiari a vrátiť chrámu jeho pôvodnú podobu. Nedávno sa však ukázalo, že **renovácia bude spojená so skutočne revolučnými zmenami**. Z plánov na prestavbu katedrály, ku ktorým sa dostal britský denník *Daily Telegraph* vyplýva, že z interiéru chrámu zmiznú staré oltáre, spovednice a sochy. Namiesto toho tu budú **moderné umelecké diela, nástenné malby a osvetlenie so zvukovými efektmi**. Na stenách sa budú nachádzať aj citáty z Biblie v rôznych jazykoch, aby sa návštevníci dozvedeli aj o iných ako náboženských otázkach, napríklad o globálnom otepľovaní.

Mnohí sa naopak tešia, že Notre-Dame sa mení na nový „zábavný park“ pre sentimentalistov, environmentalistov a synkretistov. Laurent Carpentier v najpredávanejších *francúzskych novinách Le Monde* píše, že „*obnova, ktorá by bola striktne totožná s originálom, by bola kapituláciou*“, zatiaľ čo požiar v roku 2019 „*zmenil interiér katedrály na prázdny list, na nedočkovú príležitosť pretvoriť liturgický priestor*“ **v prospech „modernosti a ekumenizmu“ a proti „garantom nostalgického konzervativizmu“**. Francúzsky historik umenia Didier Rykner v *denníku La Tribune de l'art* však zastáva diametrálne odlišný názor a projekt označuje za „*škaredý, nehodný Notre-Dame, proti ktorému sa milovníci kultúrneho dedičstva musia dôrazne postaviť*“.

Je znamením doby, že za tieto zmeny sa najviac zasadzujú práve duchovní, ako napríklad (dnes už bývalý) parížsky arcibiskup metropolita Michel Aupetit alebo kanonik katedrály páter Gilles Drouin, zatiaľ čo proti nim najostrejšie protestujú laici, ako napríklad architekt Maurice Culot: „*Je to, ako keby Disney vstúpil do Notre-Dame. To, čo navrhujú pre Notre-Dame, by nikdy nebolo možné urobiť vo Westminsterskom opátstve alebo v Bazilike svätého Petra v Ríme. Je to niečo ako akési veselé mestečko, veľmi detské a triviálne, vzhľadom na slávnostný charakter tohto miesta.*“

Viacerí nesúhlasia s prirovnaním, že Notre-Dame sa má zmeniť na politicky korektný Disneyland, pretože podľa nich **Walt Disney sa snažil, aby falošné stredoveké hrady vyzerali ako skutočné**, kým francúzski cirkevní predstavitelia chcú meniť autentickú stredovekú katedrálu na čosi, čo nie je, pretože podľa nich chrám má byť „rozmanitejší“ a „ústretovejší voči nekresťanom“.

Zdroj: Flickr

Liberálni cirkevní predstavitelia by mohli veľmi dobre poznať tragické dôsledky takýchto návrhov. Pokus o splynutie Cirkvi a postmoderného sveta sa vždy končí metafyzickou katastrofou. Tieto zmeny podporujú názory radikálnych ideológov, ktorí si predstavujú ekologickú, otvorenú, dialogickú a desakralizovanú cirkev.

V istom zmysle to bude ešte horšie ako gotické kostoly premenené na nočné kluby a kníhkupectvá. Tieto premeny aspoň viedli k niečomu zábavnejšiemu a zaujímavejšiemu, hoci svätokrádežnému a nesprávnemu. Táto zmena Notre-Dame v skutočnosti urobí z najväčšej parížskej pamiatky niečo nudné a mdlé – a zároveň svätokrádežné a nesprávne.

Azda jediná porovnateľná situácia s tým, čo sa deje v Paríži, je znehodnotenie Hagie Sofie osmanskými Turkami, kde sa bazilika premenená na mešitu stále pýši nádherným románskym dizajnom zvonku, ale vnútri vyzerá ako zaprášené bezfarebné skladisko. Pre každého, kto navštívil slávnú byzantskú pamiatku, je tento **zážitok transcendentálny a zároveň tragický**.

Problém je teda viac teologický než dekoratívny. Nové návrhy vychádzajú z odlišnej vízie Boha a Cirkvi, ktorá je v radikálnom rozpore s tradičným uctievaním, pre ktoré bola katedrála Notre-Dame postavená. Obnova a výzdoba interiéru katedrály musia byť identické, aby tento nádherný stredoveký skvost nebol opäť spustošený, tentokrát nie požiarom, ale ideologickým zámerom.

Pretože **každý katolícky kostol je Božím domom**. Má signalizovať samotnú Božiu prítomnosť. Je postavený len preto, aby sme ju tam mohli nájsť. A z tohto zistenia pramení každá ďalšia dobrá vec.

Katedrála Notre-Dame v Paríži má takmer tisíc rokov. Prežila stredovek, hrôzu Francúzskej revolúcie, dve svetové vojny a nacistickú okupáciu. Prežije gýčové barbarstvo postkresťanskej európskej kultúry?

Bude možné v takomto „Disneylande“ mať duchovný zážitok, aký mal Paul Claudel v tmavom interieri baziliky v roku 1886?

Básnik sa tam ocitol na Štedrý deň, keď sa konali nešpory. Ako spomínal, chlapčenský zbor spieval „*presne to, čo sa, ako som sa neskôr dozvedel, nazýva Magnificat. Stál som v dave pri druhom stĺpe pri vchode do presbytéria, napravo od sakristie. Vtedy sa odohrala udalosť, ktorá panuje nad celým mojim životom. V okamihu sa moje srdce pohlo a ja som uveril. Uveril som s takou silou, s takým vnútorným povznesením, s takým nezvratným presvedčením, s takou istotou, ktorá nedáva priestor žiadnym pochybnostiam, že neskôr už žiadne knihy, žiadne úvahy, žiadne udalosti v mojom pohnutom živote nedokázali otriasť mojou vierou alebo, pravdu povediac, ju narušiť. Zrazu ma premohol pocit nevinnosti, pocit večného Božieho detstva, akéhosi nezjaveného zjavenia.*“

*) Rod Dreher, *Neprejde deň, aby som nemyslel na Silva Krčméryho*. (c) Postoj Media, s. r. o., 2021.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/je-osud-notre-dame-v-parizi-obrazom-krestanstva-v-europe/>